

Universiteternes sprog – kampen om hjernerne

Debatten om hvorvidt og i hvilket omfang universiteterne skal undervise og forske på engelsk raser med stor intensitet. Kampen om universiteternes sprog, og dermed kampen om hjernerne, er slet ikke ny. Alene inden for de sidste 150 år har sproget bevæget sig fra latin over dansk til nu måske engelsk.

Det kan man få et levende indblik i ved blot at citere nogle få nyere debatindlæg og bogudgivelser. Bliver universiteternes sprog spansk, arabisk eller kinesisk en dag?

Christian Høgel, Syddansk Universitet, er af den opfattelse, at latin har brug for en renæssance¹: ”Latin er det sprog, der helt anderledes end andre sprog i vores del af verden kan give os indblik i sprogenes historie, i europæisk kulturhistorie og i videnskaberne historie. Når man lærer latin, ser man straks, hvordan ord har kunnet ændre betydning og form gennem århundrederne, ligesom latin giver adgang til viden om litteratur og historie. ... Men vigtigst i en universitetssammenhæng er måske, at århundreders europæisk forskning – hvad enten det er medicin, naturvidenskab, historie eller humaniora – er skrevet på latin. Vil man sætte sig ind i, hvad middelalderens og renæssancens lærde og tænksomme mennesker skrev og mente, er latin vejen, og langt op i 1700-tallet var latin stadig dominerende i den lærde verden. Da H.C. Ørsted i 1820 offentliggjorde sin opdagelse af elektromagnetismen, var det på latin.

Søren Kierkegaard var om nogen latinens (og det græske sprogs) mester. Alligevel deltog han i kampen for dansk på universiteterne, på et tidspunkt hvor der formentlig ikke engang blev undervist i engelsk i folkeskolen. Det skriver Peter Tudvad om i ”Kierkegaards København”²: ”Det er tvivlsomt, om Kierkegaard har haft engelsk. Niels Peter Asp foreslog i 1829 i sine ”*Frimodige Ytringer om de Studerendes nærværende Stilling i Staten*”, at der skulle aflægges prøve i engelsk; og med henvisning til dette forslag skriver Kierkegaard den 25. marts samme år til sin bror – der nu er i Berlin – at ”det vilde være i høi Grad ubehageligt for mig, dersom jeg skulde til at tage fat paa det engelske Sprog, det sidste Aar jeg er i Skolen””.

Peter Tudvad fortsætter: ”Kierkegaards oversættelser (fra græsk til latin) af Pauli brev til hebræerne og Jakobs brev knytter sig formentlig til henholdsvis lic. theol. E.V. Kolthoffs forelæsninger som privatdocent over Hebræerbrevet (to ugentlige timer) og Scharlings forelæsninger over en række apostoliske breve, herunder Jakobs (dagligt mandag til lørdag kl. 9-10).” (pp.180-181). ”Måske knytter nogle oversættelser af det Nye Testamente (fra græsk til latin) sig til professor C. T. Engelstofts forelæsninger over pastoralbrevene (mandag, onsdag og lørdag kl. 10-11).” (p.180). ... ”Forelæsningstidspunkterne er her og i det følgende indsat efter de lektionskataloger, som universitetet udgav forud for hvert semester (til og med sommersemestret 1833 kun på latin, efterfølgende både på dansk og latin).” (p.176).

Og om undervisningssproget på universitetet: ”Hvis Kierkegaard har fulgt denne skik, har han den 2. juli (1840) været på besøg hos Scharling, Engelstoft og Hohlenberg, der dagen efter – vekselvis på latin og på dansk – eksaminerer ham i samtlige teologiske discipliner: Gamle Testamente, Ny Testamente, kirkehistorie, dogmatik og etik med religionsfilosofi.” (p.184).

¹ Christian Høgel, Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet, i Ny Viden nr. 2, februar 2006

² Kierkegaards København. Af Peter Tudvad. Politikens Forlag A/S. 2004. 1. udgave, 1. oplag. ISBN:87-567-6533-9. (p.171)

Og endelig: ”Hverken Regine eller Pastorseminariet kræver mere af ham, end at han den 3. juni 1841 kan aflevere den omfattende afhandling til dekanen for det filosofiske fakultet, aktuelt professor Sibbern. Den foregående dag har han søgt Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler om tilladelse til at indlevere afhandlingen på dansk. Allerede i november 1840 havde han fået rektor Niensens skrevne ord for, at den tidligere elev på Borgerdydsskolen ikke af ukyndighed vægrede sig ved at skrive på latin. Kierkegaard får tilladelsen på betingelse af at han vedføjede afhandlingen en række latinske hovedteser, som han – ligeledes på latin – skal forsvare under disputationen. ... Sibbern sender successivt afhandlingen videre til tre af sine professorkolleger på fakultetet, nemlig filologerne J.N. Madvig, F.C. Petersen og P.O. Brøndsted. De var alle fire betænkelige ved visse sproglige excesser, men enedes den 7. juli om at anbefale konsistorium at antage afhandlingen. ... Den 8. juli godkendte de implicerede professorer de latinske teser, ...”. (p. 186).

Medlem af Folketinget, tidligere kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen er af den opfattelse, at den kulturpolitik, der blev ført i årene 1849-1945 havde til formål at skabe et nationalt fællesskab omkring det danske sprog. Kierkegaard gøder med andre ord jorden for denne kulturpolitik, nationalistisk eller ej.³

Men måske er dansk sprog på danske universiteter kun en parentes. Arbejdsgiverorganisationen Dansk Handel & Service er af den opfattelse, at universitetsstuderende som udgangspunkt skal undervises på engelsk, med mindre der er særlige grunde til at undervisningen foregår på dansk i visse fag. Organisationen foreslår dog at engelsk først bliver det almindelige undervisningssprog på uddannelsernes overbygning, kandidatniveauet. Det betyder, at dansk skal bevares de første tre år af uddannelserne: ”Vi må ikke alle sammen blive halvgode til engelsk og halvdårlige til dansk. Først på overbygningen, dvs. selve kandidatuddannelsen, bør man gå over til at bruge engelsk som det dominerende sprog i undervisningen. På det tidspunkt er de studerende så fagligt velfunderede, at de uden stort besvær kan gå over til at modtage undervisning, aflevere rapporter og så videre på engelsk”, siger Poul Erik Pedersen, formand for Dansk Handel & Service og også administrerende direktør for engros-kæden Metro Cash & Carry.⁴

AC, Akademikernes Centralorganisation, finder det vigtigt, at undervisningen på universiteterne skal ruste de studerende til højeste faglige niveau. Sprog i uddannelsessektoren skal samtidig afspejle det arbejdsmarked, som kandidaterne efterfølgende skal ud på. I mange virksomheder er arbejds sproget i dag engelsk, og det er derfor vigtigt, at de studerende lærer at udtrykke sig fagligt på engelsk. Det er dog vigtigt, at undervisningen på engelsk eller andre sprog ikke medfører et tab i kvaliteten, og at dansk fortsat skal kunne anvendes som videnskabssprog og højere undervisningssprog.⁵

Den danske regering er mere forsigtig end Dansk Handel & Service, men har ingen principielle betænkeligheder ved et sprogskifte. Nationalisme omkring det danske sprog er der ikke tale om: ”Globaliseringsrådet, nedsat af den danske regering, drøftede spørgsmålet om internationalisering af de videregående uddannelser på sit møde i december 2005. Regeringen lagde i sit debatoplæg til mødet vægt på, at udbuddet af uddannelser på engelsk skal øges, og at undervisningen i engelsk

³ <http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/artikel:aid=278642> – 23.01.2006

⁴ *I dag – Industriens Dagblad* 10.01.2006

⁵ I Høring vedr. meddelelser om ”En ny rammestrategi for flersproglighed” og ”den europæiske sprogindikator” samt henstilling om nøglekompetencer for livslang læring. 1. februar 2006

skal styrkes i folkeskolen og i gymnasiet. Forespurgt i Folketinget forklarer videnskabsminister Helge Sander:

”Spørgsmålet om engelsk som arbejdssprog i universiteternes undervisning og forskning er ikke et enten-eller - det er et både-og. Engelsk er kun relevant som arbejdssprog, hvis forskerne og de studerende mestrer engelsk på tilstrækkelig højt niveau. Det er universitetets ansvar at sikre, at også den undervisning, som foregår på engelsk, har samme høje faglige niveau som den undervisning, der foregår på dansk. Kravene til kvalitetssikringen er helt uafhængig af, hvilket sprog undervisningen foregår på.

Udbuddet af fag på engelsk er steget kraftigt i de senere år. Det er vigtigt, at danske forskere kan deltage i internationalt forskningssamarbejde, og at danske universiteter kan tiltrække endnu flere dygtige udenlandske studerende med undervisning, som foregår på engelsk.

Et stigende engelsksproget fagudbud på universiteterne er med til at gøre danske universiteter til interessante alliancepartnere for de bedste udenlandske universiteter. I den globale konkurrence om eliten og talenterne er strategiske alliancer mellem universiteter en vinderstrategi. Et fælles sprog er en nødvendig forudsætning for, at denne strategi lykkes.

Engelsk er et vigtigt sprog i en globaliseret verden.

Der kan ikke være tvivl om, at langt de fleste af de færdiguddannede kandidater fra universiteterne efterfølgende vil komme til at arbejde i Danmark i jobs, hvor de skal kunne formidle deres viden til kolleger i virksomhederne, til patienter og andre brugere af sundhedssektoren, til elever i gymnasiet og til studerende, som er i gang med en kort eller mellemlang videregående uddannelse. Derfor vil dansk fortsat være af helt central betydning som sprog i universiteternes undervisning og forskning.

Det er også en vigtig del af universiteternes opgave at formidle de nyeste forskningsresultater på dansk f. eks. til andre uddannelsesinstitutioner, til virksomheder og i den offentlige debat.

Det er vigtigt, at danske forskere kan deltage i internationalt forskningssamarbejde, og det er derfor nødvendigt, at danske forskere behersker engelsk og kan bruge det aktivt og på et højt niveau.

I dag hører det med til at være en højt kvalificeret forsker, at man deltager i internationalt forskningssamarbejde. For at kunne dette er det en forudsætning, at forskerne kan formidle deres faglige felt på engelsk.

Har et universitet forskere ansat, hvor en opdatering af de engelskfaglige kompetencer vil være nødvendig, må universitetets ledelse tage hånd om dette”.⁶

Forbundet Kommunikation og Sprog mener at også de der betaler for forskningen skal have gavn af den: ”... der ingen tvivl hersker om at mange i fremtiden skal beherske engelsk bedre end nu for at kunne begå sig på dele af arbejdsmarkedet. Men at undervisningen på universiteterne konsekvent skal foregå på engelsk virker uigennemtænkt. Flere universiteter underviser allerede på engelsk i de sammenhænge hvor det er formålstjenligt og muligt, men at brede det ud til at omfatte det meste af

⁶ *Ministeren for videnskab, teknologi og udvikling, Helge Sanders besvarelse af spørgsmål nr. S 1957, 1958, 1959 og 1960 den 13. januar 2006*

undervisningen er mere ideologi end sund fornuft. Undervisningen på universiteterne skal ruste de studerende til højeste faglige niveau. Det når man bedst på sit modersmål. ... Dansk skal fortsat kunne anvendes som videnskabsprog og højere undervisningssprog, og formålet er det ganske enkle at også danskere uden en højere uddannelse har krav på at kunne få udbytte af det de mange forskningsmilliarder bliver brugt til.”⁷

Og hvordan status quo på latin og engelsk som akademisk lingua franca er i dag i Norden kan der læses om på: http://home20.inet.tele.dk/wind_nielsen/wind_kommunikation/index.htm > Artikler.

Jørgen Christian Wind Nielsen
Februar 2006

⁷ Forbundet Kommunikation og Sprog, mandag den 16. Januar 2006.
<http://www.kommunikationogprog.dk/index.asp?nyhedsid=1140>